

ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ  
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ  
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

ТВО начальника Військового інституту  
Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка

полковник

14.04.2020



Олександр ПРИЛІПКО

**ПРОГРАМА**

**вступного іспиту до ад'юнктури зі спеціальності  
035 ФІЛОЛОГІЯ**

Обговорено на засіданні Вченої ради науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка  
24.03.2020

Протокол № 3

Затверджено Вченою Радою Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка 15.04.2020

Протокол № 10

**Київ-2020**

## ПЕРЕДМОВА

**Спеціальність 035 "Філологія"** – це сукупність (єдність) гуманітарних наук: мовознавства, літературознавства, фольклористики, текстології, джерелознавства, риторики, перекладознавства тощо, які вивчають духовну культуру певного народу чи цивілізації через мовний і стилістичний аналіз літературних та інших пам'яток. Головним предметом її досліджень є текст, а метою — його коментар та інтерпретація. Окремим напрямком філології є перекладознавство. Це галузь науки, що вивчає процес перекладу та результати перекладацької діяльності. У перекладознавстві досліджують теоретичні школи перекладу, принципи та підходи до вивчення лінгвістичних явищ перекладу, специфіку перекладу текстів різних жанрів та стилів, особливості здійснення письмового і усного перекладу та їх закономірності, машинний переклад, лексикографію.

Вступник до ад'юнктури з обраної наукової спеціальності має виявити високий рівень теоретичних знань з перекладознавства та практичні вміння та навички перекладу з іноземної мови на українську та з української на іноземну, вміти давати перекладознавчий коментар до виконаного перекладу.

Програма вступного іспиту зі спеціальності 035 – "Філологія" відображає загальне коло кваліфікаційних вимог до теоретичних знань претендентів для вступу до ад'юнктури.

На основі цієї програми складається перелік питань вступного іспиту та формуються екзаменаційні білети. На іспиті вступник до ад'юнктури має бути здатним відповісти на 3 теоретичні питання в білеті та виконати без суттєвих помилок коментований письмовий переклад суспільно-політичних текстів обсягом 450-500 знаків з іноземної мови на українську та з української мови на іноземну протягом 40 хвилин.

Вимоги до наукового реферату:

Загальний обсяг наукового реферату складає 1 др. арк. Має не менше 21 с. машинописного (набраного на комп'ютері) тексту, шрифт № 14 через 1,5 інтервали. Посилання на використану літературу та джерела виконуються за текстом.

Структура реферату передбачає наявність вступу, змісту, основної частини, висновків та списку використаних джерел і літератури.

## РОЗДІЛ 1

### Предмет та завдання перекладознавства

Предмет перекладознавства та його місце в системі гуманітарних дисциплін. Роль перекладу в розвитку світової культури та зміцненні міжнародногоспівробітництва. Короткий огляд історії вітчизняного і зарубіжного перекладознавства.

### Історія перекладу

Переклад у стародавньому світі. Переклад у перехідний період від пізнього стародавнього часу до раннього середньовіччя. Переклад у середні віки. Переклад у Східній Європі в XV-XVIII ст. Переклад в Україні та Росії в XIX-XX ст. Національні школи перекладознавства. Видатні перекладачі та перекладознавці України та країни мови перекладу.

## **Лінгвістичний та нелінгвістичний аспекти перекладу**

Проблема перекладності та неперекладності. Критика нігілістичних та ідеалістичних концепцій в галузі перекладу. Теорія перекладу і порівняльне вивчення мов. Загальна та спеціальні теорії перекладу. Проблема одиниці перекладу.

## **Переклад і варіативність мови**

Просторова та часова варіативність мови і переклад. Варіанти полінаціональних літературних мов і переклад. Урахування належності цільової аудиторії перекладу до носіїв певного варіанта полінаціональної мови. Проблеми перекладу віддалених у часі текстів сучасною мовою.

## **Поняття перекладу як особливого виду комунікації**

Етапи перекладацького процесу і фактори, що впливають на цей процес. Переклад як контакт двох мов і двох культур. Переклад і двомовність. Контекст оригіналу і контекст перекладу. Мовні форми, мовні значення і позамова ситуація при перекладі. Денотативний, конотативний та прагматичний аспекти перекладу. Зміст як інваріант перекладу. Інформативна структура тексту та окремих його елементів (слів, словосполучень тощо). Види екстралінгвістичної інформації (константної та okazionalnoї): денотативна (семантична), конотативна (експресивно-стилістична), соціолокальна, хронологічна, соціокультурна (прагматична), асоціативно-образна та ін. Взаємозв'язок екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації в тексті та його врахування при перекладі. Поняття функціональної інформації (домінанти) тексту та її відображення в перекладі.

## **Поняття точності й адекватності перекладу**

Переклад буквальний, адекватний та вільний. Шляхи досягнення адекватності в перекладі. Проблема одиниці перекладу. Рівні еквівалентності. Співвідношення формальних та змістовних категорій при визначенні рівнів еквівалентності.

## **Теоретичні моделі перекладу**

Теорія закономірних співвідношень, теорія рівнів еквівалентності, трансформаційна, семантико-денотативна, ситуативна, комунікативна моделі перекладу.

## **Перекладацькі трансформації**

Основні типи лексико-граматичних перетворень в перекладі: перерозподіл смислових компонентів висловлення, заміна, додавання і опущення смислових одиниць. Структура і лексико-семантична зумовленість перетворень при перекладі з іноземної і на іноземну мову. Втрати і компенсації змісту при перекладі.

## **Різновиди перекладу**

Письмовий переклад, усний переклад. Науково-технічний та художній переклад. Переклад, анотування та реферування. Критерії оцінки якості перекладу;

Загальна характеристика лексико-фразеологічних проблем перекладу.

Види лексико-фразеологічних відповідників згідно з теорією закономірних відповідностей: еквіваленти та аналоги (варіантні відповідники). Класифікація типів міжмовних лексичних відповідників за формою (конвергентні та дивергентні), за обсягом переданої екстра-лінгвістичної інформації (повні та часткові), за характером функціонування у мові (константні та оказіональні), за способом перекладу (прямі, синонімічні, антонімічні, гіперонімічні, описові, запозичені). Функціональні відповідники.

### **Лексико-семантичні трансформації в перекладі**

Диференціація значень (синонімічні відповідники), генералізація та конкретизація значень (гіпероніми та гіпоніми). Прийом логічного розвитку поняття (метонімічний перенос у перекладі). Прийом перефразування. Векторні заміни в перекладі. Прийоми компенсації та конденсації (компресії).

### **"Безеквівалентна" лексика і шляхи її відтворення у перекладі**

Транслітерація і транскрипція, калькування, описовий переклад і підстановка. Передавання реалій. Прагматична адаптація елементів, що передають асоціативні реалії. Переклад неологізмів.

### **Специфіка перекладу окремих розрядів лексики**

Переклад суспільно-політичних і науково-технічних термінів. Експресивне вживання термінів і його відтворення у перекладі. Передавання власних імен, географічних назв, назв установ, організацій, періодичних видань тощо. Роль, традиції у перекладі власних імен. Передавання інтернаціональної і псевдо-інтернаціональної лексики.

Врачування сполучуваності слів у процесі перекладу. Особливості перекладу стійких словосполучень.

### **Способи передавання фразеологічних одиниць**

Особливості перекладу образної фразеології. Збереження (повне та часткове) та втрати образності при перекладі. Передавання прислів'їв, крилатих слів. Експресивне перетворення фразеології та його відображення в перекладі.

### **Переклад та лексикографія**

Види лексикографічних посібників. Використання словників різних типів: двомовних, багатомовних, тлумачних, синонімічних, фразеологічних, галузевих, словників скорочень та ін. Енциклопедії, довідники та їх роль у процесі перекладу. Ведення перекладацької картотеки.

### **Граматичні проблеми перекладу**

Граматичні значення та їх передавання в перекладі. Збіг та розходження граматичних моделей рідної та іноземної мови. Відносність граматичних відповідників. Вибір граматичного відповідника в залежності від семантико-синтаксичної функції, лексичного наповнення та стилістико-експресивної функції конструкції.

## **Трансформаційна модель перекладу**

Граматичні трансформації при перекладі: перестановки, заміни членів речення та частин мови, додавання та опущення слів. Структурна обумовленість граматичних трансформацій. Обов'язкові граматичні заміни при відсутності деяких морфологічних категорій у мові перекладу (наприклад, передавання засобами іноземної мови видових форм рідної мови, функцій артиклів, особливих випадків вживання займенників, конструкцій з безособовими формами дієслів, які відсутні у рідній мові, тощо). Передавання модальності у перекладі.

Взаємозалежність синтаксичних і лексико-семантичних перетворень при перекладі висловлення. Конверсивні перетворення. Суб'єктно-об'єктна трансформація в перекладі. Трансформація складного речення у просте і навпаки. Заміна підрядності сурядністю та сурядності підрядністю.

Способи підкреслення смислового центру (реми) висловлення у рідній та іноземній мовах. Шляхи подолання інверсії в реченні при перекладі на іноземну мову. Комуникативне членування тексту і його відображення в перекладі.

## **РОЗДІЛ 2**

### **Стилістичні та прагматичні проблеми перекладу**

Стилістична та прагматична характеристика тексту як цілого та її відтворення у перекладі. Поняття комунікативної мети тексту. Передавання стилістичного забарвлення слів і граматичних зворотів (архаїзми, вульгаризми, канцеляризми, колоквіалізми тощо). Експресивна конкретизація при перекладі рідною мовою. Поняття прагматичної адаптації тексту при перекладі.

Передача стилістичних засобів: повторів, паралелізмів, метафор, метонімії, гри слів тощо. Розкриття алюзій та прихованих цитат. Передача композиційних особливостей оригіналу.

Специфіка перекладу текстів різних жанрів (офіційно-ділових, науково-технічних, публіцистичних і художніх тощо). Основні особливості газетно-публіцистичного стилю в рідній та іноземній мовах та їх відображення в перекладі.

### **Лінгвістичне забезпечення військ (сил)**

Військовий переклад як один з видів спеціального перекладу. Зміст та структура лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ). Лінгводидактична діяльність військового перекладача. Лінгводіагностика та лінгвокваліметрія в системі ЛЗВ. Термінологічна та лексикографічна діяльність військового перекладача.

### **Усний переклад**

Особливості усного перекладу. Види усного перекладу. Послідовний переклад та його особливості. Інтерпретація тексту при послідовному перекладі. Особливості розумових операцій перекладача при послідовному перекладі. Система записів при послідовному перекладі. Синхронний переклад та його особливості. Особливості розумових операцій перекладача-синхроніста. Деонтологія послідовного та синхронного перекладу.

## **Новітні інформаційні технології в перекладацькій діяльності**

Поняття про новітні інформаційні технології у перекладацькій діяльності та їх види. Історія теорії й практики комп'ютерного перекладу. Способи перекладу у системах комп'ютерного перекладу. Головні наявні системи комп'ютерного перекладу та їх характеристики. Системи електронної пам'яті перекладача та їх функціональна схема. Електронні словники, їх види та характеристики. Перекладацькі ресурси Інтернету. Електронна пошта у діяльності перекладача його особливості.

## **Методика викладання перекладу**

Методика викладання перекладу як навчальна дисципліна. Вимоги до викладача перекладу. Зміст навчання перекладу. Методика формування перекладацьких вмінь та навичок. Методика навчальної роботи з текстами різних жанрів та стилів. Методика навчання усного перекладу. Опрацювання програми курсу перекладу у вищій школі.

## **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ**

1. Актуальные проблемы преподавания перевода и иностранных языков в лингвистическом вузе. М., 1996.
2. Актуальные проблемы художественного перевода. М., 1967. Т. 1,2.
3. Алесіна Н.М., Віноградов В.С. Теорія і практика перекладу. Іспанська мова. К., 1994.
4. Балабін В.В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу В.В. Балабін, К., Логос, 2002. –315 с.
5. Бархударов Л. С. Язык и перевод. М., 1973.
6. Віноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. М., 1978.
7. Віноградов В.С., Милославский И.Г. Сопоставительная морфология русского и испанского языков. М., 1986.
8. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. М., 1980.
9. Волкова З.Н. Средневековые переводы: эпос, хроники, кликальная литература // Тетради переводчика. М., 1984. Вып. 18. С.46-59.
10. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике: Сб. статей. М., 1978.
11. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология. М., 1977.
12. Гак В.Г. Русский язык в сопоставлении с французским. М., 1978.
13. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков. М., 1989.
14. Гак В.Г., Львин В.Ю. Курс перевода (французский язык). М., 1980.
15. Голышева Н.И. О литературном языке италийской поэзии XIII в. (на материале поэзии Лауриана) // Романское языкознание. Семантика и перевод. М., 1991. С.116-122.
16. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад. Львів, 1989.
17. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця, 2001. 4.1, 2.
18. Комиссаров В.П. Слово о переводе. М., 1973.
19. Комиссаров В.П. Лингвистика перевода. М., 1980.
20. Комиссаров В.Н. Теоретические основы методики обучения переводу. М., 1997.
21. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. М., 1999.

22. Коптилов В.В. Актуальные теоретические вопросы художественного перевода. К., 1971.
23. Коптилов В.В. Теория та практика перекладу. К., 1982.
24. Коржавин А.В. Пособие по техническому переводу с французского языка на русский. М., 1988.
25. Кособчук С.Н. Современная экономическая терминология испаноязычных стран. Пособие по переводу на русский язык. М., 1982.
26. Кундзіч О. Творчі проблеми перекладу. К., 1973.
27. Левый И. Искусство перевода. М., 1974.
28. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода (на материале испанского языка). М., 1985.
29. Лилова А. Введение в общую теорию перевода. М., 1985.
30. Марчук Ю.Н. Основы машинного перевода. М., 1985.
31. Машинный перевод и прикладная лингвистика. М., 1958.
32. Миньяр-Болоручев Р.К. Последовательный перевод. М., 1969.
33. Миньяр-Болоручев Р.К. Общая теория перевода и устный перевод. М., 1980.
34. Найда Ю.А. Наука перевода // Вопр. языкознания. 1970. №4.
35. Перевод – средство взаимного сближения народов. М., 1987.
36. Попович А. Проблемы художественного перевода. М., 1980.
37. Проблемы филологии та перекладу. Дніпродзержинськ, 2000.
38. Ревзин И.И., Розенцейг В.С. Основы общего и машинного перевода. М., 1964.
39. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. М., 1974.
40. Рильский М.Т. Мистецтво перекладу. К., 1975.
41. Романское языкознание. Семантика и перевод. М., 1991.
42. Рудников А.А. В помощь переводчику. М., 1963.
43. Семенец О.Е., Панасьева А.Н. История перевода : В 2 ч. К., 1989, 1991.
44. Сукаленко Н.И. Двухязычные словари и вопросы перевода. Харьков, 1976.
45. Текст и перевод. М., 1988.
46. Теория и практика перевода. К., 1979-1992. Вып. 1-21.
47. Тетради переводчика. М., 1962-1988. Вып. 1-21.
48. Федоров А. В. Искусство перевода и жизнь литературы. М., 1983.
49. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. М., 1983.
50. Федоров А.В. Очерки общей и сопоставительной стилистики. М., 1971.
51. Федоров А.В. О соотношении отдельного и целого в процессе перевода как творчества // Вопросы языкознания. 1970. №6.
52. Циткина Ф.А. Терминология и перевод (К основам сопоставительного терминоведения). Львов, 1988.
53. Чередниченко А.И., Бех П.А. Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе: Тексты лекций. К., 1980.
54. Чередниченко О.І. Теоретичні основи удосконалення практики перекладу і двомовної лексикографії // Теорія і практика перекладу. К., 1987. Вип.14.
55. Чередниченко О.І. Відтворення українських власних назв французькою мовою // Мовознавство. – 1993. – №5.
56. Чередниченко О.І., Коваль Я.Г. Теорія і практика перекладу. Французька мова. К., 1995.
57. Чернов Г. В. Основы синхронного перевода. М., 1987.

58. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного перевода. М., 1978.
59. Чуковский К.М. Высокое искусство. О принципах художественного перевода. М., 1983.
60. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. М., 1973.
61. Швейцер А.Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. М., 1988.
62. Швейцер А.Д. О преподавании синхронного перевода в специализированных группах переводческого факультета // Методический сборник 1-го МГПИИЯ. М., 1969. 4.1.
63. Ширяев А.Ф. Пособие по синхронному переводу. М., 1982.
64. Ширяев А.Ф. Синхронный перевод. М., 1973.
65. Щетинкин В.З. Пособие по переводу с французского языка на русский. М., 1986.
66. Щекина И.А. Итальянский язык. Устный перевод. М., 1986.
67. Художественный перевод. Проблемы и суждения. М., 1986.
68. Malblanc A. Stylistique comparée du français et de l'allemand. P., 1961.
69. La traduction à l'usage du XXI-siècle: histoire, théorie, méthodologie. Strasbourg-Florence-Grenade. Kyiv, 1997.
70. Miram G. Translation Algorithms. Kyiv, 1998.
- 71.
72. Mounin G. Les problèmes théoriques de la traduction. P.; 1963.
73. Nida E.A., Reybun W.D. Meaning across Culture. New York, 1981.
74. Nida E.A., Taber C. Language Structure and Translation. Stanford: Stanford University Press, 1975.
75. Nord Ch. Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse. Heidelberg, 1988.
76. Seleskovitch D., Lederer M. Interpréter Pour Traduire. Paris, 1984.
77. Snell-Hornby M. Translation Studies: An Integral Approach. Amsterdam: J. Benjamins, 1988.
78. Tcherednitchenko A. Les problèmes lexicosemantiques et pragmatiques de la traduction du français. – К., 1978.
79. Translation Studies: The State of the Art. Amsterdam, 1991.
80. Von Hoof H. Théorie et pratique de l'interprétation. München, 1982.

**МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗНАНЬ**  
**на вступному іспиті до ад'юнктури за спеціальністю**  
**035 ФІЛОЛОГІЯ**

**1. Загальні положення**

Результати випробування оцінюються в балах. Максимальне значення оцінки випробування зі спеціальності – 100 балів. У тому числі:

- 30 балів – за відповідь на перше питання;
- 30 – за відповідь на друге питання;
- 30 – за відповідь на третє питання;
- 10 балів – захист реферату (наукової пропозиції).



## **2. Методичні рекомендації з організації вступних випробувань**

2.1. Вступні випробування проводяться усно.

2.2. Вступник готує відповіді тільки за питаннями отриманого білета. Повторне отримання білета не допускається. Відповіді не за питаннями білета – не оцінюються.

2.3. Вступник на всіх отриманих листах усної відповіді вказує: військове звання, прізвище, ім'я та по батькові, номер білета, питання, визначені в білеті, ставить особистий підпис.

2.4. Результати оцінювання відповідей на питання отриманого білета та додаткові питання вносяться до протоколу. Листи усної відповіді та протоколи зберігаються в навчальних справах абітурієнтів.

## **3. Критерії оцінки здібностей та підготовленості вступників**

3.1. При оцінці теоретичних відповідей окремо оцінюється знання керівних документів та правильність відповіді на питання.

3.1.1. Знання керівних документів оцінюється:

- вичерпні знання – 5 балів;
- недостатні знання – 3 бали;
- відсутні посилання на керівні документи – 0 балів.

3.1.2. Правильність відповіді на питання оцінюється:

- вичерпна відповідь – 25 балів;
- відповідь правильна, але неповна – 20 балів;
- у відповіді є незначні помилки – 15 балів;
- відповідь має суттєві помилки – 7 балів;
- питання не розкрито – 0 балів.

Начальник науково-дослідного центру  
кандидат технічних наук, доцент

полковник

Ігор ПАМПУХА

**ПРОГРАМУ РОЗРОБИЛИ:**

кандидат філологічних наук, доцент

підполковник

Максим БІЛАН